INSEMNĂRI

Teatrul german

Istoria teatrului german contemporan nu se poate scri fără să aibă capitolele cele mai importante, consacrate regizorului.

Câţiva mari animatori domină ultimul sfert de veac al teatrului german, ridicându-se, prin personalitatea lor covârşitoare peste dramaturgi şi peste interpreţi.

In alte ţări sunt autori şi actori de frunte. Nici un alt popor însă nu se poate lăuda cu regizorii şi cu publicul său, ca teutonii.

Publicul german e instruit, disciplinat, dornic să înveţe. El se duce la un spectacol nu ca la o simplă petrecere, bună pentru orele digestiei, ci ca la o şcoală, ca la o biserică.

* * *

Incontestabil, anii din urmă au adus în toate capitalele amurgul actorului-prim, teroarea camarazilor, asasinul autorului: ceiace interesează de acum, e textul însuş, ansamblul în care e înfăţişat, ritmul, coloarea locală, înţelegerea şi redarea sufletească şi cerebrală a piesei.

Şi cum cel chemat să ducă la bun sfârşit opera de artă e regizorul, s'a născut legenda falşă că directorul de scenă e cel care a detronat pe actor, luându-i locul. De fapt, regizorul n'a detronat pe nimeni, ci este o imperioasă şi normală legătură dintre poet şi interpret, un organ de control, de echilibru just, de dozare cuvenită a elementelor din care se compune un spectacol: textul, interpretarea şi decorul.

Regizorul conştiincios dă fiecăruia locul cuvenit, fără să încalce dreptul unuia, în folosul celuilalt.

* * *

Actorul este materialul, regizorul e lucrătorul. Actorul e pământul, regizorul e agricultorul. Dintr'o glie fecundă, bunul plugar va căuta să scoată o cât mai îmbelşugată recoltă.

Germanii ai căror pământ este foarte sărac, s'au învăţat de-alungul veacurilor să extragă din el tot ce se poate da. L'au istovit aproape cu atâta bună orânduială.

Prin părţile acestea ale Orientului, pământul e negru şi gras, dă rod aproape fără muncă. Acelaş lucru este şi cu scriitorii, actorii şi ceilalţi artişti ai noştri. Dumnezeu i-a înzestrat din plin, cu o generozitate uimitoare, scandaloasă chiar. In schimb, sau poate tocmai de aceia, nu le-a dat puterea de muncă, disciplina, curiozitatea, care te face să cauţi, să te trudeşti să te'ntreci pe tine însuţi, epuizându-ţi verva, spontaneitatea, fantezia, spiritul şi puterea de observaţie.

Din textul autorului şi din jocul actorului un mare regizor înfăptueşte minuni de artă acolo unde un creer neglijent n'ar fi realizat decât o mediocră reeditare a unor vechi şi cunoscute clişee.

* * *

Regizorul este în teatru ceiace în muzică e şeful de orchestră. Dar e mai mult decât un şef de orchestră, căci pe lângă sufletul şi urechea muzicală, care-i trebuie pentru prinderea ritmului şi îmbinarea sunetelor, regizorul trebuie să aibe şi ochi pentru realizarea armonică a elementelor plastice: decorurile, costumele, figuraţia, luminile; îi mai trebuie o cultură adâncă şi o inteligenţă aleasă, pentru a înţelege şi a interpreta fiecare piesă, cu atmosfera ei, cu personalitatea fiecărui erou.

Şi îi mai trebuie această inteligenţă mai ales pentru a face şi pe cei cu care lucrează, actori, pictori, maşinişti, etc..., să-i înţeleagă concepţiile şi intenţiile.

* * *

Până acum 20—30 de ani, în teatru a domnit obiceiul francez luat dela italieni, „al primului actor". Interpretul principal al unei piese era însărcinat — şi este încă în lumea latină — cu distribuirea rolurilor şi facerea repetiţiilor unei piese. Fiind suveran în administrarea operei dramatice, era fatal ca „actorul prim" să tragă plapuma numai spre dânsul, adică să scoată numai pentru dânsul, personal, în dauna autorului şi a camarazilor, toate efectele posibile.

Partenerii săi erau plasaţi cât mai în umbră, pe când el se răsfăţa în lumina cea mai tare, deobicei în mijlocul scenei, ca să fie văzut de toţi spectatorii. Actorul prim debita replicile sau tiradele cu faţa la public, iar bieţii parteneri, erau puşi înadins cu spatele spre sală. Cu sistemul acesta s'au creiat şi mulţi mari actori. Căci dacă joci, în acelaş oraş, câteva zeci de ani, numai roluri principale cu faţa la public şi în costume strălucite, iar camarazii dumitale joacă numai „confidenţi", în nişte biete costume cărpănoase, e peste putinţă să nu convingi lumea că dumneata, eşti un mare actor, iar ceilalţi, actori de mâna doua.

* * *

Cel dintâiu mare regizor de care se pomeneşte e scriitorul *Laube*, care, în metropola strălucitoare a Austriei, în cetatea eternă a Operei şi a tuturor exuberanţelor, — simplifică decorul şi se ocupă, în mod cu totul special, de jocul actorului şi armonizarea după text, a întregului ansamblu.

El a creiat marea tradiţie dela Burgtheater, din Viena. Aceasta se petrecea mai acum vre-o optzeci de ani.

Urmează epoca de risipă artistică a lui Ludovic al doilea al Bavariei, când Wagner, improvizat în *ultimul-cuvânt* al punerii în scenă, complica în mod pueril şi aproape inutil, cu toate maşinăriile posibile, arta teatrului.

Aceasta, ca să nu se lase mai prejos de *ducele de Meinningen*, care, în mica-i şi pitoreasca-i reşedinţă se ocupa singur de regizorat, ridicând decoruri impozante şi făcând să se vorbească întâia oară, de figuraţia animată.

Ducele de Meinningen căutând un cuvânt care să imite mai plastic murmurul mulţimilor, a găsit numele plantei *raţarba*, care repetat la infinit de câteva sute de oameni, e într'adevăr onomatopeic.

La noi se dă figuranţilor din culise lozinca *barbă-rară* pe care ei o spun, zâmbind şiret şi dând din umeri, căci nu li se pare lucru serios.

Cred că acest „barbă rară", făcut să exprime rumoarea, îşi are origina tot în *rabarba* ducelui.

De multeori, decăteori văd exagerările ce se fac la noi când e vorba de introdus anumite noutăţi din Occident, nu mă pot opri de-a surâde, amintindu-mi acest „barbă-rară" al ducelui-regizor, din Meinningen.

VICTOR EFTIMIU

Corespondenţa lui N. Gane cu d-l Iacob C. Negruzzi

publicate de GH. CARDAŞ

1877, Martie 30, Iaşi.

Iubite Iacob,

Te previn că am avut aseară o lungă convorbire cu Liteanu în privinţa candidaturei lui Carp, şi pe cât am putut pipăi lucrurile pare-mi-se că Cogălniceniştii combat pe sub mână pe Carp...

De aceea având în contra noastră atâta pe dânşii cum şi pe fracţionişti mi-e frică să nu cădem.

Şi cu toate aceste cu ori ce preţ — nu trebue să cădem. Il y va de notre honneur. Înţelege-te dar cu ai noştri, şi vezi dacă nu s'ar putea face cu Cogălniceniştii vre-un compromis pentru campania electorală fără a angaja viitorul: căci altfel ne vom afla între două focuri şi vom fi învinşi. Cogălniceanu vine mâni. Intâlneşte-te cu Liteanu şi asigurăte de concursul grupului Cogălnicenist.

Eu plec mâni la Folticeni şi voi spune lui Morţun că nuvela lui se va publica. Este necesitate să se publice nuvela lui Morţun. Inţelegi pentru ce.

Amic intim
N. Gane

1879 Iulie 3/15, Iassi

Iubite Jacques!

Iţi scriu în grabă fiindcă mâni dimineaţă plec la Borsek cu femeea mea şi patru copii ear cialalţi doisprezece rămân acasă cu cunoscuta „cucoana Ilenuţa".

Suplica despre care me-ai scris se află în mânele lui Beizade Grigori care n'a făcut nici o mişcare. Acuma însă cred că va alerga după iscăliturí, căci i-a intrat gărgăuni de senatorie în cap.

Inchipueşte-ţi că îşi pune candidatura în colegiul al II de Senat după ce comitetul nostru a ceiit acest colegiu moderaţilor. Costică Şuţu, Pogor, Naum, eu şi mulţi alţii suntem hotăriţi a da demisia din Comitet şi a rupe cu Beizadeaua. Cu nici un preţ nu putem să ne călcăm cuvântul deşi moderaţii nu s'au purtat tocmai delicat cu noi şi în special cu mine. Pe aice sună mereu vorba despre căderea Ministeriului — sau disolvarea Camerelor. Versiunea din urmă îmi pare imposibilă — ear cea dintâi puţin probabilă. In calitatea mea de pesimist eu cred că la urma urmei Brătianu are să isbutească în cestiunea Evreilor după cum vrea el şi are să o ducă încă patru ani. Se dea Dumnezeu se rămân de minciună.

Spune lui Carp şi Maiorescu multe şi nenumărate complimente. Imi pare rău de Carp că a rămas aşa singliton în Cameră. Ovreii din Iassi se pregătesc să-i facă o mare ovaţiune la întoarcere. C'est toujours une compensation. Dacă se va întâmpla ceva mai neaşteptat în Bucureşti, te rog scrie-mi şi mie un cuvânt la Borszek.

Sărutări de mâni nepoatei Marie, era se zic mătuşicăi.

Al tău din inimă,
N. Gane

1881 Noemvrie 19, Iassi.

Iubite Jacques,

Iţi trimit un estract de pe procesul-verbal a Comisiunei privitor la modificarea bustului-statuei lui Ştefan-cel-Mare, şi te rog să-mi trimeţi imediat adesiunea telegrafică atât a ta cât şi a Prinţului Grigorie Sturdza neputând altfel să dau nici un răspuns lui Callimak Catargi.

Te rog foarte mult să nu pui cât de mică întârziere în această afacere, trebuind eu să espediez lucrările la Paris înainte de Duminecă când sînt hotărît a pleca la Bucureşti.

Procura ce me-ai dat tu s'a găsit neîndestulătoare.

La revedere, al tău amic,
N. Gane

Complimente atât cucoanei tale cum şi Domnului şi Doamnei Bengescu.

1885 Mai 3. Iassié.

Iubite Jacques,

Iţi trimet astăzi două coale revizuite de mine spre tipărire. Peste trei zile nesmintit îţi voi expedui şi restul. Nu te teme că te voi întârzia. Imi scrii de primirea caldă şi cordială ce ţi s'a făcut în Bucureşti, de oamenii noştri. Nu m'am îndoit nici odată că aşa are să fie. Numai de n'ar fi spre paguba Convorbirilor. Un copac care a stat douăzeci de ani într'un pământ ce i-a priit, nu poate fi transplantat aiurea fără să tânjească; de aceea era natural să vezi că i se usucă câte o creangă precum: Creangă, Olănescu, Vlahuţă, Anghel Dimitrescu şi alte crengi. Noroc că mai suntem noi rădăcinele din Iassi, care nu vom lăsa copacul să piară, căci deşi bătrâni, dar tot mai avem destul suc pentru a-l hrăni.

Al tău amic,
N. Gane

Premiul Nobel

Academia suedeză, a ales anul acesta, după cum se ştie, pe Yeats, pentru premiul Nobel.

William Butler Yeats, este cel mai de seamă poet contimporan al Irlandei şi în acelaş timp unul din marii luptători pentru cauza naţională. E şeful renaşterei literare a acestui popor şi şi-a sacrificat averea, sănătatea şi multe iluzii pentru a-l aduce la nivelul cultural al Engliterei. Pentru a avea un teatru Naţional, Yeats a scris piese de teatru, până când a putut strânge în jurul său poeţi dramatici şi apoi, a condus teatrul, recrutând actori şi stabilind un repertoriu naţional şi străin.

Academia suedeză a sărbătorit în el pe un erou şi pe un poet, care cu volumele „Vântul printre sălcii", „Amurgul celt" şi „Ape umbrite", a dat patriei sale o mare strălucire intelectuală.

Mişcarea musicală în Botoşani

între anii 1874–1880

E fapt real că sfătuitorii comunali ai oraşelor provinciale, de altă dată, erau cu mai mult dor de cultură sufletească şi cu mai multă bunăvoinţă în a edifica simţirea românească, în materie de musică laică sau religioasă.

Sacrificiile materiale, ce se înfăptuiau, pe acea vreme, în folosul musicei, erau cu atâta dărnicie hărăzite, încât edilii comunali de astăzi, bărbaţi cu mai mult simţ al esteticei, cu o cultură generală mult superioară, ar putea totuşi să i-a plidă, să se inspire din trecutul administraţiilor comunale şi să se convingă că astăzi, mai mult ca oricând, se impune o grije pentru cultura sufletului românesc.

Trecutul, în această direcţiune, ne serveşte drept pildă, primăria oraşului Botoşani, care din proprie pornire, înfiinţează, în anul 1874, o musică comunală, angajând în acest scop, ca organizator al ei, pe Iosef Lorenţ, un bun musicant şi un desăvârşit instructor, care, mai târziu, a fost unul din diştinşii şefi de musică militară în reg. 29 inf.

După cum afirmă dosarele primăriei Botoşani, musica aceasta instrumentală avea gagişti cu leafă lunară, cari erau obligaţi să cunoască cel puţin două instrumente, unul de suflare şi altul cu coarde. Cu modul acesta, comuna avea oricând la dispoziţie o orchestră. In sprijinul acestei afirmări ne vine înse-şi capel maistrul Lorenţ, care în Februarie 1875 înaintează primăriei o listă:

Pe lângă executanţii din această listă au figurat în musica comunală: Ioan Ciobanu, Gh. Rototoiu, Strul Altăr, Const. Sevastianu, Andrei Pasco, Gh. Vasiliu, Anton Tomasu, Edmond Potaru, Neculai Borteanu, Iosef Saul, Isidor Hanisch (Haneş?), D. Botezatu, Ion Marcan, Ioan Filip, Iosef Toma, Ion Ţaranu, Alecu Crauss, Iosef Majeru, Ion Moscalu, Const. Moinaru şi mulţi alţii.

Că în organizaţia aceasta domnea ordinea şi disciplina, dovedesc rapoartele şefului Lorenţ care cere distituirea, pentru necuviinţă şi lipsa dela îndatorirele serviciului, a gagiştilor Costache Sevastian şi Vasile Răcilă, în locul cărora sunt angajaţi violonistul Rudolf Popp şi flautistul Ignaţ Corban.

De mersul spornic al musicei se interesa şi lumea particulară, căci, la 25 August 1875, V. C. Nădejde, donează primăriei nouă piese musicale cu caracter naţional, cerând ca ele să fie cântate de banda comunii.

Donaţiuni de acest fel erau, pe atunci, bine venite, căci comerţul şi industria musicală, în ţară, era aproape la început. Pentru furnizarea instrumentelor şi utensilelor muzicale, şeful trebuia să călătorească personal în străinătate, de unde-şi procura materialul necesar.

Dăinuirea acestei musici a durat până la 1 Ianuarie 1877 când, din cauza războiului Romăno-Ruso-Turc, e desfiinţată. Pe urma ei au rămas în total 28 de instrumente pentru fanfară cu un repertor de 84 piese musicale, uverturi, simfonii cavatine, potpurium naţionale, valsuri, cadriluri, polci, marşuri, etc.

In luna Martie 1877, în colaborare cu Iancu Filip, Iosef Lorenţ înfiinţează o orchestră particulară cu instrumente împrumutate dela Primărie.

In toamna anului 1877, la 14 Octombrie, majorul Hasnaş, şeful legiuirii gardei oraşului Botoşani, cere primăriei să i se încredinţeze toată arhiva musicală, împreună cu toate instrumentele fostei bande comunale, înfiinţând, în acelaş timp, musica gărzii civice, sub conducerea lui Victor Comte de Fleury, profesor de musică la liceul „Laurian", cu o subvenţiune lunară din partea primăriei de 685 lei.

La 24 Mai 1880, consiliul comunal al urbei Botoşani hotăreşte ca, întruct serveşte gărzii civice o subvenţie pentru întreţinerea musicei, pe viitor, acea musică să fie la dispoziţia comunii, urmând ca pentru exerciţiile militare ale gărzii să li se împrumute cornişti şi toboşari, înştiinţând, în acelaş timp pe V. Comte de Fleury, că orice angajamente şi relaţiuni, cu privire la acea musică, să se facă numai prin oficiul Primăriei.

Capelmaistrul V. Comte de Fleury, adresându-se primăriei, relevează faptul că de trei ani funcţionează gratuit şi că a făcut progrese, după cum afirmă prin rândurile următoare: **„musica ce am derijat din făcute voiajelii dela Botuşani până la Berlad şi până la Paşcani de primirea Domnitorului s'au făcut renome: Muzicei-Bune, staruinţa mea despre învăţătură şi materiale am dat cât mi au fost prin putinţa, vreu se lucreaza inainte cu tota enerjia cu condiţiune ca D-vostra se bine voiţi a primi patronie acestei muzicei şi nevoia ce are muzica, ce este numită ca reţine din comună. Nu ieste vinovat Şefîmusicei când muzicanţii nu póte ecsecuta aceasta ce este scrisă, pe baza sau reu instrumenta, sau lipsa necesarea obiectelor pentru executarea aceasta.**

Prezenta tote aceasta la D-vostra am onoare a vă ruga Domnule Primar se bine-voiţi cu ocaziunea votarea budgetului se pune tote aceasta la viderea onorabilului consiliului."

Din cauza conflictului de interese, ivit între Majorul M. Nicolau comandantul gărzii civice şi capelmaistrul V. Comte Fleury, urmează o întreagă serie de intrigi şi reclamaţii reciproce, al cărei rezultat a fost demiterea lui V. Fleury din însărcinarea de şef al muzicei, precum şi un proces intentat, de el comunii, reprezentată prin primarul ei Th. Boian, prin care primul reclamă nişte bani, probabil salariul pe cei trei ani serviţi gratuit.

Aci se mărginesc relaţiile, ce ne oferă actele oficiale, asupra activităţii musicale botoşănene, susţinută de comună. De aci înainte începe stăruinţele pentru înfiinţarea musicei militare a batalionului de infanterie din Reg. 16.

MIH. GR. POSLUŞNICU

Adeverul Literar şi Artistic

Preţul abonamentelor:

In ţară:
Lei 250.— pe timp de un an
„ 125.— „ „ „ 6 luni
„ 65.— „ „ „ 3 „

In străinătate:
Lei 500.— pe timp de un an
„ 250.— „ „ „ 6 luni
„ 130.— „ „ „ 3 „

BIBLIOTECA NAŢIONALĂ PERIODICE

Traducere

Mai multe case de editură din România, au hotărît traducerea câtorva din romanele lui Estaunié, noul Academician francez.

Chestiuni feminine

Debutul femeei poloneze în drepturile câştigate

Când acum câtva timp, am ascultat delegatele micei Antante femenine, am înregistrat cu mulţumire, că femeia poloneză şi-a căpătat toate drepturile, că e liberă cetăţeană a ţărei sale şi că printre toţi susţinătorii ei, cel mai aprig a fost şi este Masaryk, preşedintele republicei poloneze şi un rar intelectual. Azi nu mai e un bărbat în toată Polonia împotriva femeei, fiindcă de când ea se bucură de toate drepturile, a dat dovada cea mai deplină, de integritate şi capacitate.

Ştiind dar acest fapt, ţin să descopăr primele începuturi ale feminismului polonez, pentru ca într'o paralelă obiectivă, să putem întruchipa viitoarele noastre posibilităţi de reabilitare.

Suntem la 1848.

In timpul revoluţiunei noastre, în Polonia se produce mişcarea Entusiaştelor, preparată încă din 1831 şi apoi în 1848, îşi formulează pretenţiunile definitive, cu privire la emanciparea femeei şi la libertatea statului.

In împrejurările tragice prin care trecu Polonia atunci femeile îşi făcură o datorie sfântă să lupte mai întâiu pentru patria în sine, şi apoi pentru ele.

In fruntea lor se citează Narcisa Zmicovska. Ea pledă pentru ridicarea prestigiului femeesc, pentru înlăturarea mătăsurilor şi dantelelor cari fac din femee o sclavă şi o cadână, pentru câştigarea egalităţii şi tuturor drepturilor în ţara ei, în sfârşit pentru deplina prosperitate a Poloniei, în virtutea liberărei femeeşti. Entusiasmul ei încărcat de al tuturor celorlalte luptătoare, făcu, ca să aibă un sfârşit trist, deşi plin de promisiuni, pentru cauza de mai târziu a femeei.

Narcisa Zwicovska lâncezeşte doi ani în citadela din Lublin, propovăduind prin martiriul ei, victoria de azi a femeei poloneze.

După războiul mondial, în adevăr, cea dintâiu care în Europa este egala bărbatului e femeia poloneză.

Principiul unităţii naţiunilor desbătut cu vieţile atâtor milioane de oameni, aduce după sine un principiu imanent civilizaţiunei şi progresului, unitatea drepturilor — fără deosebire de sex.

Dacă întârziem să recunoaştem şi să realizăm acest principiu, este că în desbaterile zilnice ale luptelor politice, au rămas încă chestiuni vitale nerezolvate, care 'şi cer imediata lor încuviinţare. Să sperăm că dacă nu odată cu ele, dar imediat şi cât mai curând, femeia română va putea ca şi cea poloneză să spună: In ţara mea sunt cetăţeană liberă, şi nu e nici unul dintre bărbaţi, în potriva acestui drept sfânt, pe care bine îl merit.

Sunt oameni politici, de mare anvergură care alături de femeie, văd sau întrevăd posibilitatea unei libertăţi depline. Ce mai trebue, ca ideia să devie acţiune, se va vedea poate mai curând decât sperăm.

Nu e o iluzie numai, ci un pronostic în perfect acord cu spiritul vremei.

ROZINA

Paturi de Fer — Paturi de Bronz —
Telefon 25/63

Paturi de Copii
găsiţi la vechea Fabrica de Mobile
GUTMAN MARCUS
Str. Sfiţi Apostoli 72
Colţ prin Cal. Rahovei

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 8—11.